МОТИВАЦИЯ ЗА ОБУЧЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ "АКУШЕРКА" В МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛОВДИВ

З. Николова[1], Т. Грозданова[2], А. Петрова[1]

[1]Катедра по акушерски грижи, Факултет по обществено здраве, Медицински университет – Пловдив
[2]Научна секция "Стратегически изследвания на сигурността и отбраната",
Институт "Перспективни изследвания за отбраната", Военна академия „Г. С. Раковски“ – София

MOTIVATION FOR TRAINING AND DEVELOPMENT OF THE STUDENTS OF SPECIALTY "MIDWIFERY" AT MEDICAL UNIVERSITY – PLOVDIV

Z. Nikolova[1], T. Grozdanova[2], A. Petrova[1]

[1]Department of Midwifery Care, Faculty of Public Health, Medical University – Plovdiv
[2]Scientific Section "Strategic Security and Defense Studies", Defence Advanced Research Institute, Rakovski National Defence College – Sofia

Резюме. Цел и предмет: *Настоящото проучване има за цел да изследва социално-демографския профил и мотивацията за обучение на студентите от специалност „Акушерка“ във Факултета по обществено здраве към Медицински университет – Пловдив. Предмет на изследването са нагласите на обучаемите към избраната професия, факторите, влияещи върху техния избор, и плановете им за бъдещо кариерно развитие и продължаващо обучение.* ***Материал и методи:*** *Използван е анкетен метод при доброволно и анонимно проучване, проведено през 2025 г. Извадката включва 120 студенти от различни курсове на обучение. Данните са представени чрез описателна статистика.* ***Резултати:*** *Висок процент от анкетираните (85.83%) са приети по първо желание, което показва осъзнат избор на професията. Водещи мотиватори са: стремежът към престижна професия, сигурност на работното място и финансова независимост. Над 50% от студентите планират работа в болнични структури, но се наблюдава значителен интерес и към самостоятелна акушерска практика. Положителна тенденция е намерението на огромното мнозинство да останат да практикуват в България. Установява се висок стремеж към надграждане на квалификацията – 83.34% от респондентите желаят да продължат образованието си в магистърска програма или специализация, като най-предпочитана е магистратурата по „Управление на здравните грижи“ (45.54%).* ***Заключение:*** *Изследването разкрива висока степен на осъзнатост и амбиция сред бъдещите акушерки. Идентифицират се нови нагласи към професията, включително засиленият интерес към мениджърски позиции и самостоятелни форми на практика, които все още не са широко разпространени у нас. Резултатите подчертават необходимостта от целенасочени политики за подобряване на условията на труд, които да задържат тези силно мотивирани кадри в страната.*

Ключови думи: *акушерки, мотивация, кариера, здравни грижи*

Abstract. Purpose and Subject: *The aim of this study is to investigate the socio-demographic profile and motivation for training of midwifery students at the Faculty of Public Health, Medical University – Plovdiv. The research focuses on students' attitudes towards their chosen profession, the factors influencing their choice, and their plans for future career development and continuing education.* ***Materials and Methods:*** *A voluntary and anonymous survey was conducted among students using a questionnaire. The study took place in 2025. The sample consisted of 120 students across all years of study. Data were analyzed using descriptive statistics.* ***Results:*** *A high percentage of respondents (85.83%) were admitted to the midwifery program as their first choice. Key motivators included the desire for a prestigious profession, job security, and financial independence. More than 50% of the students plan to work in hospital settings, while 20.13% expressed interest in independent midwifery practice. A significant majority intend to live and practice in Bulgaria. There is a high level of interest in further qualifications, with 83.34% of respondents wishing to pursue a Master's degree or specialization. The most preferred program is "Health Care Management" (45.54%).* ***Conclusions:*** *The study reveals a high level of awareness and ambition among future midwives. The scientific contribution lies in identifying emerging attitudes, such as the increased interest in management positions and independent midwifery practices, which are not yet widespread in our country. The results highlight the necessity for comprehensive policies to improve working conditions and retain these motivated professionals within the national healthcare system.*

Key words: *midwives, motivation, career, health care*

Въведение

В монографичен труд, посветен на сестринството, Д. Танева посочва, че в световен мащаб необходимостта от специалисти по здравни грижи бележи невиждан ръст, като до 2030 г. прогнозите са за двойно увеличени нужди от човешки ресурси в сферата на здравните грижи [1]. „Здравни грижи е дейността, свързана със здравето и болестта, извършвана от медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти за осигуряване на човешките потребности, когато лицето не може (поради болест, възраст,

инвалидност и други причини), няма познания или не трябва да ги извършва само“ [2]. Лицата, потребители на здравните грижи, се наричат пациенти или клиенти.

Акушерската професия е цялостна философия, свързана с раждането на живота, но тя също така се проявява в множество други дейности, насочени към жената [3]. Грижата за семейното и репродуктивното здраве, нагласи и убеждения са други ключови функции и отговорности на съвременната акушерка [4].

Акушерското образование в съвременните условия изисква подготовка на кадри, които в максимална степен да предоставят качествени здравни услуги и здравно възпитание на населението [3]. Според Р. Стоянова акушеро-гинекологичните отделения, където основно практикуват акушерките, са едни от болничните структури, в които зависимостта от човешкия фактор е особено отчетливо изразена [5]. Също така в редица страни по света има силно изявен недостиг на медицински сестри и акушерки, като темата е широко разглеждана в последно време [6]. Проучвания от последните години отбелязват, че според СЗО в света има около 29 млн. медицински сестри и 2.2 млн. акушерки, но са необходими още, а и сериозен проблем е тяхното неправилно разпределение, с предимство на развитите пред развиващите се държави [7]. Други автори обръщат внимание и на още по-силно притеснителната тенденция за оттегляне от професията на част от вече действащите специалисти [9].

На този фон решихме да проучим какво мотивира студентите да следват висше образование в специалност „Акушерка“. Интерес за нас представляват също нагласите за продължаващо обучение и кариерно развитие в специалността. Целенасоченото ни търсене в популярни електронни бази данни не показа да е правено такова проучване за българските университети до момента.

Цел

Целта на настоящото проучване е да се изследват социално-демографските характеристики и мотивацията за обучение на студентите от специалност „Акушерка“, обучавани във Факултета по обществено здраве на Медицински университет – Пловдив.

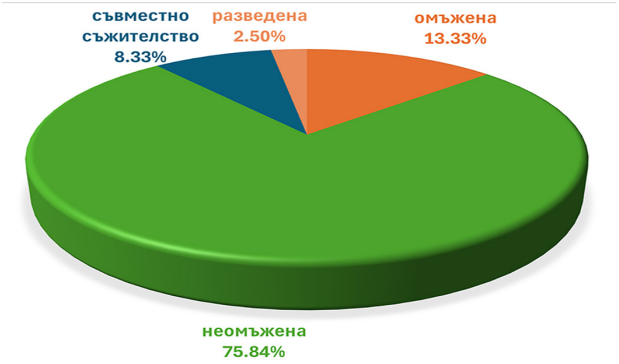
Материал и Методи

Извършено е доброволно и анонимно проучване на мнението на студентите посредством анкетен метод. Изследването е реализирано с личното участие на авторите, през периода май 2025 – ноември 2025. Анкета е предложена на всички студенти с действащи права в посочения период, независимо от курса на обучение. След изразено съгласие, участие са взели 120 студенти. Всички респонденти са информирани, че участието им не води до физически, финансови, психологични, правни или други рискове. На участниците е предоставена възможност да попълват анкетата в удобно за тях време, като след попълване те я поставят и запечатват в немаркирани бели пликове и я предават на секретаря на Катедрата по акушерски грижи на Медицински университет – Пловдив.

Данните са анализирани чрез описателна статистика. За обработката им е използван статистически софтуер IBM SPSS v.23.0, графичните изображения са генерирани с Excel (MS Office 365).

Резултати

Първата част на анкетата разглежда социално-демографските показатели, личния опит и образованието. Бяха получени резултати за средна възраст на участниците от 23.63 ± 6.76 години (n = 120; median 21.00; mode 20; min. 19; max. 53). Семейното им положение е представено на фиг. 1.

Фиг. 1. Семейно положение на студентите

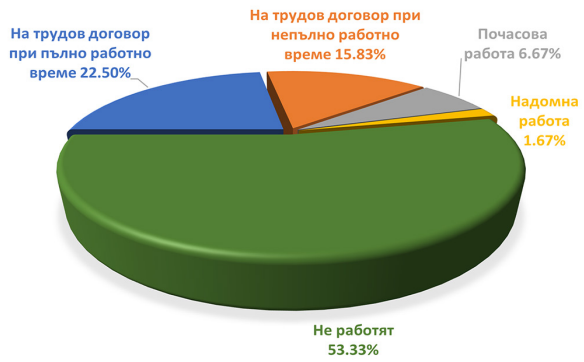
По показателя брой деца в семейството/домакинството резултатите са, както следва: не се отглеждат деца – 80.00% (n = 96); отглежда се едно дете – 10.83% (n = 13), полагат се грижи за две или повече деца – 9.17% (n = 11).

По показателя постоянно местожителство най-висок е делът на живеещите в град Пловдив – 40.83% (n = 49), следвани от тези с адрес в село – 22.50% (n = 27). Местоживеене в малък град посочват 21.67% (n = 26) и с най-малък дял са участниците от друг областен град – 15.00% (n = 18).

Изследвахме показателя временно пребиваване на студентите във връзка със следването им, като установихме, че в дома си продължават да живеят 61.67% (n = 74), следвани от използващите студентско общежитие – 26.67% (n = 32), а на квартира или при роднини са 11.66% (n = 14).

Попитахме студентите дали им се налага ежедневно пътуване във връзка със следването им. Отговорите показаха, че поравно са разпределени пътуващите с автомобил или тези, които нямат необходимост от пътуване (по 40.00%, или по 48 респонденти). С влак или автобус пътуват 20.00% (n = 24) от анкетираните.

Проучихме дали студентите работят към момента и под каква форма. Получените отговори са представени графично на фиг. 2.

Фиг. 2. Трудов статус на студентите

Във връзка с трудовия статус на обучаемите изследвахме и колко години трудов стаж имат (независимо дали работят към момента). С най-висок дял са студентите с по-малко от 1 година тудов опит – 45.00% (n = 54), следвани от тези с между 1- и 5-годишен опит – 30.83% (n = 37). Стаж между 5 и 10 години имат 2.50%, или трима студенти, а над 10 години са посочили 11.67%, или 14 респонденти. 10.00%, или 12 от обучаемите, все още не са упражнявали трудова дейност.

Изследвахме дали настоящото обучение за придобиване на висше образование е първо за нашите студенти, като установихме, че доминиращият дял от тях следват за първи път – 91.67% (n = 110). 10 студенти, или 8.33%, са следвали и преди, като от тях 4.17% (n = 5) имат завършена бакалавърска степен и 1.67% (n = 2) магистърска. Трима съобщават, че са учили висше образование, но не са завършили. Анализирахме колко години след предишното си дипломиране, студентите са започнали да следват отново. Тук включихме предишното средно или висше образование. Средната стойност на годините в извадката е 2.13 ± 5.42 г. (n = 120; mode 0; min. 0; max. 30). В извадката най-голям е делът на започналите да следват в рамките на под една година от дипломирането си – 78.33% (n = 94).

С особен интерес изследвахме каква е основната мотивация на студентите, за да следват сега. Тук общият сбор на получените отговори надвишава 100%, тъй като част от респондентите са посочили повече от 1 отговор. Получените резултати са представени на фиг. 3.

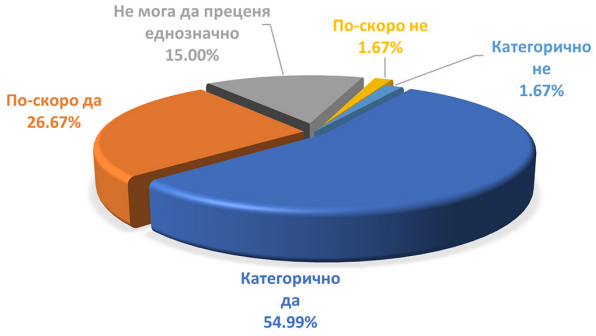

Фиг. 3. Основни фактори за мотивация на студентите

Доминиращ дял от 85.83%, или 103-ма студенти, са били приети по първо желание в специалност „Акушерка“, а 14.17% (n = 17) следват по второ или друго поредно желание.

Изследвахме и какво е мнението на студентите по отношение на продължаващото обучение след успешното им дипломиране като акушерки. Тук предложихме Ликертова скала с възможните отговори. Най-висок е делът на участниците, които категорично смятат, че по-високата образователна степен носи полза при намиране на работа и/или по-висока заплата в България – 42.50% (n = 51), следвани от тези, които по-скоро са съгласни с горното твърдение – 31.67% (n = 38). 19.17%, или 23-ма, от анкетираните не могат да преценят еднозначно. 5.83%, или 7 студенти, по-скоро не смятат, че по-високата степен е предимство при търсене на работа у нас, а само един (0.83%) посочва „категорично не“.

Отново с Ликертова скала оценихме дали респондентите смятат, че придобитата специалност в системата на здравеопазването носи полза при намиране на работа и/или по-висока заплата за акушерките в България. Резултатите са илюстрирани на фиг. 4.

Фиг. 4. Полза на придобитата специалност в системата на здравеопазването при търсене на работа и/или по-висока заплата

В последната част на анкетата изследвахме нагласите за кариера и продължаващо обучение на нашите студенти. Резултатите и намеренията за практика в страната след дипломиране са отразени на фиг. 5, като отговор „по-скоро не“ не е посочен.

Фиг. 5. Смятате ли да останете да практикувате в страната след дипломирането си?

Потърсихме отговор на въпроса в какви структури на здравеопазването желаят да се реализират респондентите, като част от тях посочиха повече от една, поради което общият процент отговори надвишава 100%. Отговорите са представени графично на фиг. 6.

Фиг. 6. В какви структури на здравеопазването желаете да се реализирате?

Изследвахме кои допълнителни теми (или курсове) за обучение представляват най-голям интерес за студентите като възможности за допълнителна квалификация и усъвършенстване на уменията. Повечето от тях са посочили повече от една тема, поради което общият процент отговори надвишава 100% (фиг. 7).

Фиг. 7. Допълнителни теми (курсове) за повишаване на квалификацията и усъвършенстване на уменията

Изследвахме дали студентите обмислят да продължат следването си в по-висока степен на висшето образование. Доминиращ дял от 69.17%, или 83-ма, сериозно разсъждават върху възможността да продължат обучението си. Резултатите са видни на фиг. 8.

Проучихме и към каква магистърска програма са се насочили респондентите, като тук е включена и групата на желаещите да специализират, които имат дял от малко под 10% (фиг. 9).

Фиг. 8. Обмисляте ли да продължите следването си в по-висока степен?

Фиг. 9. В каква магистратура смятате да продължите следването си?

Обсъждане

Според С. Радева мотивацията може да се определи като желание да се извърши определена работа, тя да е с високо качество и навременност, тъй като оказването на медицински грижи се осъществява и потребява от пациента в момента на извършването им [10]. Същевременно кариерата или професионалната реализация е основополагаща за човека, тя цели самореализацията и самоутвърждаването му [11]. Отчетливата тенденция за недостиг на кадри в областта на здравните грижи прави особено актуален въпроса за следване в дадена специалност, или т.нар. академична мотивация. Според И. Соколова и съавт. университетското образование днес следва да подготвя професионалисти, конкурентоспособни на пазара на труда и в съответствие с ценностите на съвременна Европа, тъй като професията на акушерката изисква динамичност, сигурност и работа при силно емоционално и интелектуално натоварване [12].

В нашето проучване прави впечатление, че участвалите в анкетата са предимно несемейни, не отглеждат деца и имат трудов опит от около година, но предвид младата възраст и специфичния статус на участниците в извадката (студенти) определяме тези резултати като очаквани. Акушерското образование се провежда единствено в дневна присъствена форма. Въпреки това немалък дял от анкетираните – около 46%, работят и към момента на следването си, което вероятно се дължи на икономически причини.

Мотивацията се влияе от различни фактори, като лични, семейни, социални, образователни и професионални цели. Освен това високата степен на мотивация е свързана с по-висок академичен успех, лично удовлетворение, по-добро качество на обучение и компетентност, креативност, по-ниско ниво на тревожност [13]. В това проучване водещите мотиватори са: желание за упражняване на престижна професия, сигурна и добре платена работа и по-голяма самостоятелност в личните доходи.

В момента действащата у нас законодателна рамка дава възможност на акушерките, както и на други медицински специалисти да откриват индивидуални и групови практики за упражняване на профила на своите професии. Такива лечебни заведения за извънболнична помощ могат да бъдат индивидуални или групови практики за здравни грижи, както и хосписи [14]. Ние установихме, че макар над половината респонденти да планират реализация в структури за болнична помощ, немалък дял от тях (20.13%) желаят да се реализират именно в самостоятелна акушерска практика. У нас такива практики все още не са широко разпространени, но те вероятно ще имат нарастващо значение през идните години. Според В. Алексиева самостоятелните и груповите акушерски практики биха имали важно място като звена по семейно планиране и обучение по репродуктивно и сексуално здраве, както и за социални услуги [15]. Всичко това би позволило цялостно разгръщане на професионалните компетенции на акушерката.

В нашето изследване прави положително впечатление високият дял на желаещи сред студентите да продължат своето обучение в магистърска програма или специализация – 83.34% общо, като за малко над 14% съществуват пречки, но не и липса на мотивация. L. B. Owusu и съавт. посочват, че следдипломното образование при акушерките води до подобряването на клиничната им преценка и до по-високо качество на грижите за пациентите. Основни мотиватори според изследователите са нарастващите изисквания от страна на пациентите и подобряването на социалния статус на специалистите по здравни грижи [16]. Според S. Chen и съавт. най-важните подтикващи стимули за акушерките и медицинските сестри да подобрят основните си компетенции са възможностите за сигурна дългосрочна работа, стимулите от страна на държавата (работодателя), както и по-високият социален престиж [17]. Именно последното все още е недостатъчно адресирано в нашата страна и се посочва от П. Чиликова като сериозен недостатък [18]. Въпреки че нейното изследване разглежда конкретно професията на медицинската сестра, със съжаление можем да отбележим, че тук проблемите на акушерките и другите здравни специалисти са споделени и се припокриват напълно. В нашето проучване отчитаме, че именно престижът на акушерската професия е водещ фактор за избора на студентите да се обучават в специалността.

Мотивацията, която изхожда от самата личност, е ключова характеристика на успешните професионалисти. По-високото образователно равнище се свързва и с по-голяма мотивация за възходящо кариерно развитие [19]. В това проучване виждаме, че по-голямата част от нашите студенти са с положителна нагласа спрямо продължаващото обучение в по-висока образователно-квалификационна степен, както и спрямо възможностите за придобиване на специалност в системата на здравеопазването.

Като положителна можем да откроим тенденцията, че преобладаващ дял от студентите планират да останат и да работят у нас, като само един е категоричен, че ще напусне страната, а 13.33% от участниците се колебаят. Тенденцията добре обучени акушерки и други здравни специалисти да напускат страната е силно притеснителна [2, 11]. Тя няма как да бъде преодоляна, ако липсва цялостна политика на държавната и местната власт за подобряване условията на труд и удовлетвореността на работещите. Тук е мястото да отбележим, че за съжаление, освен недостиг в страната ни се отчита и силна диспропорция в разпределението на здравните специалисти. Д. Шопов и Т. Стоева посочват, че за по-доброто разпределение на работещите специалисти е необходимо да се изгради по-благоприятна среда. Според авторите осигуряването на привлекателни условия на работа и на подходящо възнаграждение, на условия за професионално развитие и по-добрите възможности за обучение и развитие на децата и семействата им биха привлекли медицинските специалисти към промяна на работното и населеното място [20].

В свое изследване П. Кантарева и Т. Веселинова установяват, че 49% от акушерките и медицинските сестри са частично или напълно готови да изградят кариера като ръководители на здравните грижи [6]. В нашето проучване най-голям е делът на желаещите да се обучават в магистърска програма по управление на здравните грижи – 45.54%, следвана от програма „Репродуктивна биология“, с 23.73%. Тези отговори на анкетираните съвпадат и с емпиричните наблюдения на авторите, че още докато следват в образователно-квалификационна степен бакалавър, значителен дял от студентите планират да продължат обучението си в магистърска програмата по управление на здравните грижи.

Ограничения

Въпреки че са налице на някои предимства, това проучване има и определени ограничения, които следва да бъдат описани. На първо място, то е ограничено само в един център на изследване, а именно във Факултета по обществено здраве на Медицински университет – Пловдив. Също така ограничение представлява времето на провеждане – период от около половин година. Изследвани са множество сту-

денти, но те са на различен етап от обучение, което предполага определени изкривявания.

Насоки за бъдеща работа

Това изследване би могло да се подобри и надгради чрез включване на студенти от други образователни институции, т.е. да се превърне в мултицентрово, което би дало и възможност за сравнение между студенти от различни университети. Също така повече на брой участници биха дали по-голяма представителност на извадката. Интерес би представлявало и сравнението между студенти от различни специалности от направление „Здравни грижи“.

Заключение

Човешките ресурси в сферата на здравните грижи са недостатъчни. Изграждането на професионална кариера е основополагащ процес. Акушерската професия днес изисква емоционална устойчивост и високо ниво на подготовка. Над 85% от нашите студенти са били приети по първо желание в университета. Малко над половината от всички биха желали да се реализират в лечебно заведение за болнична помощ, а около 20% планират работа в самостоятелни практики. Над 83% от студентите биха желали да продължат обучението си в магистърска програма или да специализират. Най-висок е делът на желаещите да се обучават в програма по управление на здравните грижи.

Библиография

1. Танева Д. Професия „медицинска сестра“ – реалност и перспективи. Пловдив, ИК Лакс бук, 2024, 78-79. // Taneva D. Nursing profession – reality and prospects, Plovdiv, Lax book, 2024, 78-79.
2. Стоева Т, Шопов Д, Стоев Т, Райкова Е. Професия медицинска сестра – необходимост и реалност. Сестринско дело, 2021, 53(2);34-39. // Stoeva T, Shopov D, Stoev T, Raykova E. Nursing profession – necessity and reality. Sestr. delo, 2021, 53(2);34-39.
3. Стоичкова Е, Генчева Х, Пиргова М, Светлозаров Г. Исторически аспекти на акушерската професия и съвременната роля на акушерката. Сестринско дело, 2022, 54(2);60-63. // Stoichkova E, Gencheva H, Pirgova M, Svetlazarov G. Historical aspects of the midwifery profession and the contemporary role of the midwife. Sestr. delo, 2022, 54(2);60-63.
4. Сандева М, Кузманов Б. Репродуктивни нагласи и поведение на студентите от специалност „Акушерка“ към МУ – Пловдив. В: Наука и младост. Сборник научни съобщения от конкурсна сесия. В. Сарафян (ред.). Пловдив, МУ-Пловдив, 2018, 62-67. // Sandeva M, Kuzmanov B. Reproductive attitudes and behavior of students majoring in „Midwifery“ at the Medical University – Plovdiv. In: Science and Youth. Collection of scientific communications from the competitive session, V. Sarafyan (ed.). Plovdiv, MU – Plovdiv, 2018, 62-67.
5. Стоянова Р. Ролята на изкуствения интелект и роботиката в трансформацията на пазара на труд в сестринската професия – проучване сред български медицински сестри. Сестринско дело, 2025, 57(3);30-35. // Stoyanova R. The role of artificial intelligence and robotics in the transformation of the labor market in the nursing profession – a study among Bulgarian nurses. Sestr. delo, 2025, 57(3);30-35.
6. Кантарева П, Веселинова Т. Лидерска ефективност в управлението на здравните грижи. Сестринско дело, 2024, 56(2);11-15. // Kantareva P, Veselinova T. Leadership effectiveness in health care management. Sestr. delo, 2024, 56(2);11-15.
7. Haddad LM, Annamaraju P, Toney-Butler TJ. Nursing Shortage. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing, 2023.
8. Boniol M, Kunjumen T, Nair TS et al. The global health workforce stock and distribution in 2020 and 2030: a threat to equity and ‚universal‘ health coverage? BMJ Glob Health. 2022;7(6):e009316. doi:10.1136/bmjgh-2022-009316
9. Marufu TC, Collins A, Vargas L et al. Factors influencing retention among hospital nurses: systematic review. Br J Nurs. 2021;30(5):302-308. doi:10.12968/bjon.2021.30.5.302
10. Радева С. Продължаващо обучение като елемент на одита на професионалните компетенции на болничната акушерка. Сборник доклади от научна конференция „Знание, наука, технологии, иновации”. Г. Георгиев (ред.). Велико Търново, Издателство „Институт за знание, наука иновации”, 2023, 612-619. // Radeva S. Continuing Education as an Element of the Audit of theProfessional Competencies of the Hospital Midwife. Collection of reports from the scientific conference „Knowledge, Science, Technologies, Innovations“. G. Georgiev (ed.). Veliko Tarnovo, Publishing House „Institute for Knowledge, Science and Innovations“, 2023, 612-619.
11. Шопов Д, Стоева Т. Професионална кариера и реализация на медицинските сестри, базирана на адекватна мотивация за професионална дейност. Сестринско дело, 2021, 53(3); 8-13. // Shopov D, Stoeva T. Professional career and realization of nurses, based on adequate motivation for professional activity. Sestr. delo, 2021, 53(3); 8-13.
12. Соколова И, Хаджиделева Д, Станоева М. Професионална комуникация и наставничество на работещите акушерки – удовлетвореност на студентите. Сестринско дело, 2020, 50(2); 17-21. // Sokolova I, Hadzhideleva D, Stanoeva M. Professional communication and mentoring of working midwives – student satisfaction. Sestr. delo, 2020, 50(2); 17-21.
13. Rafii F, Saeedi M, Parvizy S. Academic Motivation in Nursing Students: A Hybrid Concept Analysis. Iran J Nurs Midwifery Res. 2019;24(5):315-322. doi:10.4103/ijnmr.IJNMR_177_18
14. Калайджиева З, Шопов Д, Стоянова Р, Димова Р. Анализ на необходимостта и възможността за разкриване на самостоятелна практика за сестрински грижи в община Брацигово. Сестринско дело, 2024, 56(2);37-41. // Kalaidzhieva Z, Shopov D, Stoyanova R, Dimova R. Analysis of the need and possibility of opening an independent nursing practice in the municipality of Bratsigovo. Sestr. delo, 2024, 56(2) 37-41.
15. Алексиева В. Модел на координационен център за повишаване на информираността за сексуалното и репродуктивното здраве. Сестринско дело, 2024, 56(3);51-55. // Aleksieva V. Model of a coordination center for raising awareness about sexual and reproductive health. Sestr. delo, 2024, 56(3);51-55.
16. Owusu LB, Poku CA, Kyei-Dompim J et al. The motivational factors and the perceived effects of attaining higher education among post-diploma graduate nurses and midwives in Kumasi, Ghana: A cross-sectional study. Nurse Educ Today. 2023; 130:105936. doi:10.1016/j.nedt.2023.105936
17. Chen S, Wang R, Xu N et al. Identification of factors influencing core competence promotion among professional nurses and midwives: A qualitative study using the COM-B model. Nurse Educ Pract. 2023;69:103619. doi:10.1016/j.nepr.2023.103619
18. Чиликова П. Професионален имидж и сестринство. Сестринско дело, 2024, 56(3); 45-50. // Chilikova P. Professional image and nursing. Sestr. delo, 2024, 56(3); 45-50.
19. Sušilović I, Ljubičić M, Matijaš T et al. Motivations and Attitudes Toward Further Education: A Cross-Sectional, Descriptive Predictive Study. Nurs Rep. 2025;15(6):190. doi:10.3390/nursrep15060190.
20. Шопов Д, Стоева Т. Възрастова структура на работещите медицински сестри в България. Сестринско дело, 2022, 54(1);9-14. // Shopov D, Stoeva T. Age structure of working nurses in Bulgaria. Sestr. delo, 2022, 54(1);9-14.

✉ *Адрес за кореспонденция:*
Д-р Адела Петрова
e-mail: Adela.Petrova@mu-plovdiv.bg